

פרשת תצוה

(ב) ואתה תצוה וגו'. כלל פרשה זו נפלאה, לצד לשון ואתה תצוה שצבר עמדת הראשונים ע"ז, עוד עיקר הפרשה אין כאן מקומה במוך מעשה המשכן, ויותר היה מקומה אחר מעשה המנורה עכ"פ, גם לשון ויקחו אליך, אינו מצוהר מה זה, והרמב"ן כ' שהזכיר שיביאוו לפניו ומשה יראה אם הוא זך וכתיב כראוי, ואינו אלא פלא, וכי לא נאמנו פקידים המשכן על זה, ומה יהיה אחרי מות משה, עוד יש להעיר על מאמר חז"ל בויקרא רבה ס"פ אמור פל"א עה"פ זו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, הה"ד ראשך עליך ככרמל וגו' מלך אסור ברהטים, ומפרשי מלך זה משה כו', ומסיים אמר הקב"ה

למשה, משה מלך עשיתך ואין דרך מלך לעשות בעצמו זו לאחרים לעשות בשבילך, וזה מדרש פליאה והלא כל החורה בא צווי משה לישראל בשם ה' ולמה זה נחשורו לדרוש כן צווי הפרשה, ומה שייך ממות המעשה למשה יותר מלכל ישראל. אבל יסוד הדבר למדנו ע"י ביאור עוד מאמר ג' ברבה פ' זו ואתה הקרב אליך, הה"ד לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי, בשעה שאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך הרע לו כו' א"ל תורה נחתי לך שאלולי היא לא בראתי עולמי כו', והנה

בישראל זה בכחו זה בכחו, ואחר שמשה היה מיוחד לכח החידוש והפלא ע"כ נדרש לו ביחוד כח המנורה שיאיר לו הדרך להגיע לאמת, והיה ראוי שמשה יעסוק בעצמו בהכנת השמן, אלא שישראל עשו נרכי משה, כ"ו למדו חז"ל ברבה פ' אמור הנ"ל דלהכי כתיב ויקחו אליך היינו בשבילך, אלא מ"מ זו את בני ישראל ולא אתה בעצמך מפני שאתה מלך, נאכן אחר שנתן משה לישראל מדה זו של הפלא בעבר הירדן כאשר יבואר ריש ס' דברים, שייך מנזר דמנורה לכל ישראל, וזה כלל ביאור אותו מאמר, ובפ' אמור הוספנו בזה לפי הענין. ומעתה אנו באים בדרך ישר לבאר מאמר חז"ל כאן שנתקשה לחז"ל סמיכות הפרשיות, וכמו שקשה לנו, והעלו חז"ל שכל זה בא פיוס למשה, דקודם שאמר ה' למשה ואתה הקרב אליך וגו', והודיעו מעלה הפנימית שהכינו הקב"ה לאהרן לקדושת העבודה, הקדיש ה' מאמר זה למשה שהוא פיוס בזה שזה החלק הנעלה של החידוש והפלא, ניתן רק למשה ולזרעו עד שאני מזהירך שאתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך וגו', שהוא שייך אך אליך, ובה גדול כמו מכת אהרן, דאע"ג דכת אהרן גם בתורה רב בצבא ובהוראה, מ"מ אינו דומה מעלת כח החידוש לכח ההוראה, באשר ההוראה הבאה מכת דמיון מילתא למילתא אינו מוכרת, ואפשר שיבא רעהו וחקרו וידמה באופן אחר (א), ובה נחפיים משה, והיינו שהביא המדרש מקרא לולי תורתך שעשועי וגו', ואין פ"י שעשעי לשון שחוק ושעשועים ח"ו, אלא כמהפך ומסלק בהם כמו אדם המשמעע בדבר, וזהו דרך הפלא:

המנורה ע"י נס דמנורה, וע"ע להלן ל"ט ל"ז שהראיתי לדעת שמרומנו גם זה בתורה, והיינו דא"י בצרכות דנ"ו הרואה שמן זית בחלום יפנה למאור תורה שגא' ויקחו אליך שמן זית וגו'. עוד ראוי לדעת דמשה ואהרן היו נחשבים לחברים כדמיא באדר"ג פכ"ז ומינו שכבר חזירו יהא חביב עליו כרבו שגא' ויאמר אהרן אל משה בי אדוני, והלא אחיו הקטן ממנו היה אלא עשאו רבו, והטעם בזה דאע"ג שאהרן היה נכרך לגמרא

דמשה מפי ה' מכ"מ אחר ששמע שוב לא היה נכרך לו לצבא, והיה גדול בישראל כמשה, אלא שגדולתם בתורה לא היה באופן אחד, דכת משה היה נעלה בכח הפלא לדבר דבר מה שלא שמע בקבלה, ע"י ההכרח והפלא, וכדאיחא בדברים דל"ח לא ניחנה תורה אלא למשה ולזרעו ומשה נהג בה טובה עין ונחנה לישראל, ומסיק ההוא לפלא בעלמא, ואהרן היה נעלה בכח הסבא לדמות מילתא למילתא ולכוין האמת, וזה על פי דבר ה' לאהרן צפ' שמיני ולהורות את בני ישראל, ועיקר ההוראה בשעתו אי אפשר לחדש כל שאלה בפלא אלא ע"י סבא ולדמות מילתא למילתא, ובה הכח היה אהרן יחיד באותו דור עד שעלה פעם אחת על משה במעשה דשעיר החטאת, וע"ע מש"כ בס' במדבר בפרשת מקושש ובס' דברים י' שהיו משה ואהרן שני ראשי סנהדרות

לא נודע עיקר התרעומת מנ"ל לחז"ל שהרע למשה, ותו אם הרע למשה אין זה פיוס כ"כ, שהרי אינו דומה כהונה שהיא לאהרן ולזרעו ואין לוולמו חלק בה, משא"כ החורה ניתנה לכל ישראל כמו למשה ולזרעו, אלא משה בעצמו היה שליח וכה שמינתן על ידו, ואין זה שייכות לזרעו כלל. אלא הענין בכל זה די' לדעת דאור החורה שהוא חכמת המשכן ועיקר המשרה שכינה בישראל, בא בשפע ע"י אמצעות שני כלי קודש, היינו הארון והמנורה, ונשמנו פעולותיהם, הארון בא ליעוד הדברות שבכתב וגם לזווי בקבלה בע"פ וכמש"כ לעיל כ"ה כ"ב, ועדיין אין בזה כח הפלא והחידוש שיהא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכה שאינו מקובל, ולזה הכח הנפלא שנקרא תלמוד ניתן כח המנורה אשר נכלל בו שבע חכמות וכל כחות הנדרש לפלא של תורה, וכל זה נכלל בכפחורים ופרחים, עד דא"י בצ"ר פל"א ר' טרפון בשעה שהיה שומע דבר מתוקן היה אומר כפחור ופרח, ושיח רבן של ישראל ללמדנו בא ע"שמה שחלמיד ותיק מחדש דבר טוב הוא ע"י כח שרמו בכפחור ופרח של המנורה, ועל כן בציט שני שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להויות דאזיי ורבה שהוא התלמוד, מש"ה נחזוק כח

(ב) דבבוד ואתפארת - באשר מדרש הענין שיהא אהרן מקדש עצמו ומתנהג בחסידות ובפרישות נבדל מכלל ישראל, וזה אי אפשר אלא באופן שיהא נכבד בעיני הנריות שידעו ויבינו כי הוא במעלה עליונה מהם, ולא יחשבו זאת לרמות רוחא, מש"ה היו הנגידים לתועלת שהיה בעיני ישראל לכבוד ולתפארת, והבינו מזה כי חפץ ה' ביקרו, וראוי להיות מרכבה לשכינה, וכן הוא בכל כהן גדול, משא"כ בגדי כהונה דכהן הדיוט, לא היה לכבוד ולתפארת אלא המגזעות שעל ראשם. כמש"כ להלן מקרא מ', אבל כהן גדול היה ראוי להיות משונה בכל הליכותיו: (ג) ואתה - משה בעצמו מטעם שיבואר בסמוך: א"ב ב' חבמי דב - החכמה אין מקומו בלב כי אם במות, אלא כל מקום דכתיב חכמי לב הביאור יראת ה', שהוא ראשית חכמה ומקומה בלב כידוע, וע' להלן ל"א ו' ובש"מ, והענין שגדרש לכאן ביחוד חכמת יראת ה' יבואר לפנינו: אשר מ"איתיו רוח חכמה - אשר מלאמים מיצבי, אלא קאי על אהרן שידבר משה לחכמי לב שמלאמי

את אהרן רוח חכמה, וכ"ז הקדמה לסיפיה דקרא ועשו את בגדי אהרן קדשו - לאחר שנטווה אהרן להתקדש נתן המקום לו בגדי קודש שיסייעו לו לדבר, וידוע דכל דבר שבקדושה לצד שטעון עשיה לשמה על פי דין, עוד כל מה שמבינים יותר הפעולה לשם קדושה, מועלת יותר לתכלית כמש"כ לעיל י"ט ב' ובכ"מ, מש"ה נטווה משה שיזהיר להאומנים שהם בעצמם יראי ה' לעשות הבגדים באופן שיעילו יותר לקדשו. ובאשר הוא דבר שבלב על כן הקדים לומר להם אשר מלאמי את אהרן רוח חכמה, והוא יבין וישכיל מכת הבגדים איך שהם פועלים על לבו, היאך נעשו. ומש"ה נטווה בזה משה בעצמו שידבר אל כל חכמי לב, ולא צלאל שזה הפרט אינו נוגע לחכמות המלאכה אלא לחכמת המוסר: דבבה ד' - יש כמה מיני קדושות, יש מתקדש לתורה יש לתפלה, ואמר שיהא הכונה לקדושה לכהנו לי, היינו לעבודת המוצא, ולפירש"י היה ראוי לכתוב ולכהנו לי, דשני דברים הם, ולדברינו קאי לכהנו על לקדשו:

(לח) ונשמע קוֹדֵי וגו' .
 המפרשים ציירו דהפעמונים באו שיהא הקול
 מגין עליו שלא ימות צבואו אל הקדש, והוא פלא,
 שהרי ציוה"כ בקדש קדשים נכנס שלא בפעמונים,
 [מיהו צפי"ר"ח יומא דנ"ב איתא דכלל השנה
 צבואו להיכל נֶרְךְ לפעמונים להודיע מזה, אך
 ציוה"כ מפני חציצין ישראל אז שלא הוצרכו לשלית,
 מש"ה אין נֶרְךְ להשמעת קולן, ובהיכל היה גם
 כהן הדיוט נכנס לשמש בקטרת והרי אין לו
 פעמונים, ותו א"כ מאי פי' וצלאמו. אלא פירוש
 והיה על אהרן לשרת קאי על כלל המעיל, דאילו
 על הפעמונים והיו מיצעי, וה"פ דהמעיל יהיה
 מגין על אהרן בשרתו, אע"ג שהפעמונים עליו
 צבואו וצלאמו, והיה זה הקול לכבוד או משום
 דבעינן ציית אלהים נהלך ברגש, וכהנים הדיוטים
 באו בקבוצ, אבל כהן גדול משמש לצדו צהיכל ע"פ
 רוב, ע"כ נֶרְךְ רגש כבוד, אבל יוכל להיות שזיק
 לו אוחו הכבוד שנכנס לפני מלך הכבוד בקול
 ויוצא בקול, מש"ה היה המעיל כולו תכלת מגין
 עליו, באשר התכלת היה מעלה בלב כה"ג מחשבה
 קדושה כמו שהוא מרכבה לשכינה, או כמו שמשמש
 לפניו ית' במרום כמו שמורה חוט של תכלת
 צניית, אלא דשם אינו אלא חוט אחד מטעם
 שציארנו צפ' שלה, ובוה שהכה"ג מתקדש
 ומתרום אינו מוזק לו השמעת קול הפעמונים
 שנעשה לכבודו. ואפשר לפרש והיה על אהרן
 לשרת, שהמעיל פועל במחשבתו שאינו אלא לשרת,
 ולא להתהדר לפניו ית' :

ל (א) מזבח מקטר קטרת .
 כבר דרשו ברבנן [ויקרא פ"ו] ע"ז שהיה המזבח
 מקטר קטרת, כח הקדושה היה מועיל הרבה
 כמו שנתבאר במזבח החיצון לעיל. והנה הפלא
 ידוע במפרשים ראשונים למאי נחאחר מעשה זה
 המזבח שציהיכל לאחר כל המעשים, והרי מקום
 פרשה זו היה בפרשת תרומה, ועי' רמב"ן
 וספורנו. והנראה להקדים דכמו שמצינו ציומא
 פ' טרף בקלפי דף מ"ד דקטרת מכפרת על לשון
 הרע שהוא עון החמור בין אדם לחצירו, כך עיקר
 מועלת קטורת להעלות זכרון של מעשה גמ"ח,
 דגמ"ח עצמה נמשל לצשמים כמו שהארכנו בס'
 בראשית כ"ז כ"ו, ומש"ה קטורת היא המעלת
 וזכרונה ציחוד, ויסוד ראייה לזה הוא ציומא ר"פ
 טרף בקלפי אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי
 זקן אחד פעם אחת הלכתי לשילה והרחתי ריח
 קטורת מצין כותליה, והוא מאמר תמוה למה
 הריח בשילה יותר מצירושלים שהקטירו בה יותר
 משמונה מאות שנה, ובשילה לא היה אלא שלש
 מאות שנה, אלא שצביל שיסוד ירושלים היה
 בקדושת המורה כדכתיב כי מציון תצא תורה וגו',
 משא"כ בשילה שהיה בשבט יוסף לא היה מעולם
 רוב תורה, עד שאפילו הכהנים שצמשכן לא היו
 לומדים הרבה, כמבואר בצרכות דף ל"א שלא
 ידעו דשחיטה כשרה בזר, וכל יסוד קדושת משכן
 שילה עמד בזכות גמ"ח שרבה בשבט יוסף, ועי'
 מש"כ בהרחב דבר בראשית מ"ח י"ט צפי' המקרא
 ויטש משכן שילה אהל שכן באדם. והיינו דאי'
 בסנהדרין דק"ג מוגרב לשילה שלשה מילין והיה
 מחערב עשן של פסל מיכה עם עשן של שילה
 ובקשו מלאכי השרת לדחות יצאה בת קול אל
 תדחו שיש בהם גמ"ח של הכנסת אורחים, ולכאורה
 תמוה וכי צביל זה נשתוה פסל מיכה למשכן
 שילה, אלא בא ללמד דכיון דעיקר אזכרה שצבילה
 היה גמ"ח וזה היה גם בפסל מיכה. הא מיהא
 למדנו שקטרת מעלת זכרון ישראל בגמ"ח, ומזה
 הטעם אי' ציומא פ"ב [כ"ו א'] דקטרת מעשרת,
 משום דכמו גמ"ח מאכלת פירות צעוה"ז ומעשרת
 לצעליה, כך קטרת הבא להזכיר זכותה מעשרת
 להמזכיר. והנה כמו מלות שצין אדם לשמים
 מוגבלות ע"פ המורה והקומיה בזמן ובאופן
 המעשה, כך היה הרצוי דמים שעל המזבח מוגבל
 כל קרבן כמה הזאות חריקות ומחנות, וכמו גמ"ח
 אין לו שיעור וגבול, כך קטורת אין לו שיעור
 כמה להקטיר, וחכמים הוא שנחנו שיעור פרס
 בשחרית ופרס בין הערבים. מעתה מבואר הטעם
 שמוזבל ענין מזבח הפנימי משארי כלים שציהיכל,
 שהיו סמוכים לארון מקור כח המורה, משא"כ
 מזבח הפנימי שלא רבו בו חקי המורה, ולא באה
 לעמוד לפני הפרכת והעדות כי אס לחזק ולחמוך
 בה כח תורה שצע"פ ע"י גמ"ח כאשר יבואר :